HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאו אתה שומע הן ואלא רבי יהודה היינו רישא איידי דקתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים להכי קתני חולין רבינא אמר הכי קתני ואלו מותרין כחולין כבשר חזיר כעבודת כוכבים ואי לא תנא חולין הוה אמינא בעי שאלה ומי איכא לאסוקי על דעתא הכי הא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר מכלל דרישא לא בעיא שאלה אלא מחוורתא חולין ממילא נסבה מנהני מילי אמר קרא [1]איש כי ידור נדר לה' (א)עד שידור [א]בדבר הנדור אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר על נפשו לאסור איסר מבעי ליה לכדתניא [ב]איזהו איסר האמור בתורה כו': האומר לאשתו הרי את עלי כאימא כו': ורמינהו הרי עלי כבשר אימא כבשר אחותי בערלה וכבלאי הכרם לא אמר כלום אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן רבא אמר (ב)הא בתלמידי חכמים °הא בעם הארץ והתניא [ג]הנודר בתורה לא אמר כלום ואמר רבי יוחנן [ד]וצריך שאלה לחכם ואמר רב נחמן [ה]ותלמיד חכם אינו צריך שאלה

תניא

רש"י

אלא רבי יהודה היא. דאית ליה מכלל לאו הן: **היינו רישא.** כלומר כבר תנינא בפירקין דלעיל (דף י:) לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ומוקמינן לה כרבי יהודה ומאי קא משמע לן הכא אלא ודאי לא איצטריך הכא חולין אלא איידי דבעא למיתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים תנא נמי חולין: **רבינא אומר.** הא דקתני חולין לאו דאמר חולין שאוכל (א) אלא הכי קתני אלו מותרין כחולין האומר כבשר חזיר כעבודת כוכבים כו': **ואי לא תנא חולין.** דמשמע מותר כחולין הוא הוה אמינא בעי שאלה לחכם היכא דאמר כבשר חזיר או כעבודת כוכבים בעי למישאל אי הוה נדר אי לא ולהכי תנא חולין למימר דחולין גמורין נינהו דלא בעי שאלה: **ומי איכא לאסוקי אדעתא.** דבעי שאלה היכא דנדר כהאי גוונא אי לא תני נמי חולין: **והא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את אסורה כאימא.** אע"ג דנדר בדבר האסור דלא הוי נדר: **פותחין לו פתח ממקום אחר.** לנודר זה לחרטה שצריך לבא לפני חכם ואין פותחין לו לומר הואיל ונדרת בדבר האסור לא כלום נדרת אלא מפתח אחר מראין לו ההיתר כדי שלא יקל את ראשו לכך כלומר להכי מצרכינן ליה שאלה ופותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יהא קל בעיניו לידור בכך להזכיר אמו לגנאי. ומדקתני בהא סיפא דצריך שאלה מכלל דרישא דלא קתני לא צריך שאלה ואפילו אי לא אמר חולין לא מצרכינן ליה שאלה: **אלא חולין ממילא נסבה.** כדי נסבה: **דהא כתב נמי לאסור איסר.** ונימא נמי עד שידור בדבר האסור: **לא אמר כלום.** אלמא אפילו שאלה לא בעי: **לא אמר כלום מדאורייתא.** הואיל דנדר בדבר האסור ומ"מ צריך שאלה כדי שלא יקל את ראשו בכך: **תלמיד חכם.** לא בעי שאלה דאקראי בעלמא הוא דאירע לו ולא יקל את ראשו בכך ומתני' מיירי בעם הארץ דאי אמרת אפילו שאלה לא בעי יקל את ראשו להיות נודר כך:

הנודר

ר"ן

אלא רבי יהודה היא היינו רישא. מתני' דפרקא קמא [י:] דתנן לחולין שאוכל לך קרי רישא. ונראה בעיני דה"פ בשלמא אי כר"מ מתוקמא לא תקשי לן היינו רישא משום דההיא דלעיל אוקימנא [יא.] כרבי יהודה והכי קתני שרבי יהודה אומר האומר ירושלים וכו' והכא סתם לן תנא דאפילו לר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן בהא מודה משום דכיון דאמר לא חולין על כרחין קרבן הוי אבל קאמר הש"ס דלא אפשר לאוקמא אליביה דכיון דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו בכי האי גוונא אית ליה למישרי: **איידי דקתני כבשר חזיר וכו'.** כלומר הא דקתני חולין שאוכל לך לאו לגופיה איצטריך ולאו לדיוקא אלא אגב גררא דשארא פתח ביה הכי: **הכי קתני ואלו מותרין כחולין.** כלומר כאומר חולין שאוכל לך שיהא מותר לגמרי ולא בעי שאלה: **מנא ה"מ.** דמתפיס בדבר האסור לא מתסר: **אמר קרא כי ידור נדר וכו' עד שידור בדבר הנדור.** נראה בעיני דהכי פירושו דסבירא להש"ס דלאשמועינן דמתפיס בדבר הנדור מיתסר לא צריך קרא דכיון דאמר ככר זה עלי אסור הוי נדר כי אמר נמי כקרבן אסור קאמר ולא גרע מידות אלא ודאי קרא דכי ידור נדר לאו לדבר הנדור אתא אלא למעוטי דבר האסור. ופרכינן אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר כלומר דעל כרחך כל חד לגופיה איצטריך ולאו למעוטא (ב) דכי היכי דלא תיסק אדעתין דמתפיס לא הוי נדר כתב רחמנא הני תרי קראי לאשמועינן במתפיס בדבר הנדור ומתפיס בדבר האסור הוי נדר וכל חד מינייהו חייל דאי לא לאסור איסר למאי מוקמת ליה. ומפרקינן לאסור איסר מתבעי לכדתניא איזהו איסר וכו' כלומר וכיון דאפשר לאוקומה להך דרשא להכי מוקמת לה משום דסברא היא דמתפיס בדבר האסור לא חייל דבשלמא בדבר הנדור מצי לאתפוסי ולומר ככר זה עלי בנדר וקרבן שנאסר ע"י נדר אבל כי מתפיס בדבר האסור לא כלום קאמר דהיכי לימא ככר זה עלי כבשר חזיר לא אפשר דבשר חזיר אסריה רחמנא והוא לא אסריה: **מתבעי לכדתניא איזהו איסר וכו'.** לאשמועינן דאע"ג דתלי נדרו בנדר שלא נאסר אלא לו לבדו דהיינו יום שמת בו אביו חייל נדרא דאי לאו האי קרא הוה אמינא כי ידור נדר עד שידור בדבר שהוא הנדור לגמרי שנאסר מכל מחמת אותו נדר קמ"ל קרא דלאסור איסר. וא"ת א"כ היכי מקשינן התם בריש פרק שבועות שתים בתרא [שבועות כ:] כיום שמת בו אביו פשיטא והא טובא קמ"ל וכדכתיבנא נראה בעיני דמדלא נקט תנא בנדר על ככר ומתפיס על ככר אחר בו משמע דאגב אורחיה מילתא אחריתי אתא לאשמועינן דמתפיס בימים שאפילו בלא נדר לא היה אוכל בהם בשר כיון דמ"מ משום נדר ג"כ הם נאסרים בהו חייל נדרא והיינו יום שמת בו אביו ויום שמת בו רבו דאפילו בלא נדר משום נעריה לא הוה אכיל בהו בשרא ושתי חמרא ומש"ה פריך יום שמת בו אביו פשיטא דהא כל איסוריה ליתיה אלא מחמת נדר ואע"ג דממילא נמי הוי ממנע מאי נפקא לן מיניה מ"מ מתפיס בנדר הוא דלא אפשר ליה לאתפוסי באיסורא כלל ומפרקינן יום שנהרג גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה דמתסר ממילא וקמ"ל דכיון דאית ביה נמי נדרא מתפיס בנדר הוא ואסור. ואם תאמר דהכא משמע דההיא דאיזהו איסר האמור בתורה נפקא לן מקרא דלאסור איסר ואילו התם בפרק שבועות שתים בתרא מייתי לה מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור דאלמא כולה מילתא מהאי קרא נפקא לן ולא מצטריך לן לאסור אסר כלל וי"ל דהתם משום דלא קאי בעיקרא דהא דינא לא דק ונקט קרא דכי ידור נדר משום דההוא קרא נמי משמע דנדר הוי ע"י התפסה אבל אין ה"נ דקרא לאסור איסר מבעי לן למתפיס בדבר שלא נאסר אלא לו לבדו דחייל נדריה: הילכך לענין הלכה נקטינן דמתפיס בדבר האסור לא הוי נדר ולא צריך שאלה כלל ואפילו בעם הארץ אלא במדיר אשתו בלבד ומהאי טעמא דכתיבנא במתני' אבל מתפיס בדבר הנדור ואפי' בדבר שאינו נדור אלא לו בלבד חייל. וה"מ מתפיס בנדר אבל מתפיס בשבועה לא מהני דקי"ל בפרק שבועות שתים בתרא [שם כ.] דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי דהיינו טעמא משום דנדר חל על החפץ שאסר את החפץ עליו בנדר ולפיכך כשהוא מתפיס חפץ בחפץ ראוי הוא שיחול אבל שבועה הוא אוסר עצמו מן החפץ אבל גוף החפץ אין עליו נדר וקדושה כלל הילכך אי אמר זה כזה לא אמר כלום וכן נמי אם אמר שלא אוכל בשר כיום שמת בו אביו והוא היה מושבע על אותו יום לא אמר כלום דהא באותו יום מתפיס ואותו יום ליכא בגופיה נדרא כלל. ואיכא מ"ד דנהי דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ה"מ לענין קרבן ומלקות אבל איסורא מיהא איכא וזה אינו מחוור וכמו שכתבתי שם בס"ד: **הא בת"ח.** דכיון דתני לא אמר כלום משמע שאינו צריך שאלה כלל ואפי' מדרבנן ומיירי בת"ח: **והתניא.** בניחותא. כלומר דאף על גב דצריך שאלה לעם הארץ תני לא אמר כלום כיון דת"ח אין צריך שאלה: **הכי גרסינן ואמר רבי יוחנן ואמר רב נחמן:**

והא

תוספות

היינו רישא. פירוש מתני' דפ"ק דתנא לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ואוקימנא כרבי יהודה: **איידי דתנן בבשר חזיר.** וקיל דברים הרבה שאין הנדר חל תנא נמי חולין בהדייהו דבעי ליישב לעולם מתני' לאוקמה דאיצטריך למידק הא לחולין וכר' יהודה ואע"ג דתנינא חדא זימנא פ"ק תנייה אגב גררא ול"נ דלאו לדוקיא אתיא מתני' אלא לגופיה אע"ג דלא הוי שום רבותא מ"מ תנינא אגב גררא דאיך והשתא מתוקמא גם כר"מ ולהכי לא הוי מצי למיתני קרבן שאוכל לך: **ה"א דבעי שאלה מדרבנן ומי מצי למימר הכי והא מדקתני סיפא.** וא"ת היכא ס"ד דבעי שאלה מדרבנן והא קתני דמותרין וי"ל דס"ד דמותרין ר"ל מדאורייתא וכה"ג אמרינן לקמן ד' נדרים התירו חכמים ואפ"ה קאמר בגמרא דבעי שאלה מדרבנן: **אי הכי אפי' בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר.** וא"ת א"כ כי ידור נדר לדבר הנדור למה לי וי"ל דלא תימא דדבר האסור חמיר (פי') [טפי] להתפיס בו מדבר הנדור: **ההיא מיבעי' ליה לכדתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו'.** דמוקי לה בשבועות פ"ג (דף כ.) למתפיס בנדר או למתפיס בשבועה שאומ' זה כזה ונפקא לן מכפילות הלשון דלאסור איסר וא"ת התינח לאביי דמוקי ליה הכי פ"ג דשבועות אלא לרבא דאמר התם מתפיס בשבועה ובנדר לא כלום הוא והך ברייתא מפרש לה ואיזה הוא איסר נדר האמור בתורה הרי שאמר הרי עלי שלא לאכול בשר וכו' דכיון שמזכיר בהדיא שלא לאכול הוי עיקר הנדר ומסברא נפקא ליה ולא משום פסוק א"כ לדידיה כפילות דלאסור איסר למה לי ושמא יש לומר דלרבא אין להקשות מן הכפילות מלאסור איסר משום דרבא אמר התם דאיסר הוא לשון בפני עצמו [ואם] הוציאו בלשון נדר נדר כגון שאמר ככר זה עלי לאיסור ואם הוציאו בלשון שבועה שאמר איסור שלא יאכל (בדבר) [ככר] זה הוי כאילו אמר שבועה שלא אוכל ככר זה ודריש ליה התם משום דאיסר זה הטילו הכפילות בין נדר לשבועה וכיון דלשון הוא לעצמו ליכא למידרש מן הכפילות שיתפיס בדבר מידי דהוה אשבועה דכתיב או השבע שבועה כפילות ואפילו הכי לא דרשינן מן הכפילות שיתפיס בדבר האסור ע"י שבועה בכפילות מנדר משום דגלי קרא בעלמא לא תשבעו בשמי לשקר דמשמע שהוא לשון לעצמו שאסר עצמו בלשון שבועה הילכך לרבא לא קשיא כלל מן הכפילות כדפרי' כך נראה למורי שי': **ורמינהו הרי את עלי וכו'.** יודע היה דמתניתין דבעי התרת חכם אינו כ"א מדרבנן דדבר הנדור בעי אלא ס"ד דהך ברייתא דקתני לא אמר כלום אפי' מדרבנן לא בעי שאלה מדקתני לא אמר כלום וכן מוכח שינויא דאביי דקאמר לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן: ה"ג בהך ברייתא **הרי את עלי כבשר אמי כבשר אחותי.** ואאחותו של הבעל קאי אבל ל"ג כבשר אמה כבשר אחותה דמשמע דאמה ואחותה של אשתו קאי ול"נ דא"כ הוה ליה למימר כבשר אמך או כבשר אחותך דהא במדבר עם אשתו מיירי כדקאמר הרי את עלי אלא גר' כבשר אמי כבשר אחותי אך הסופרים טעו לכתוב אמה ואחותה: **רבא אמר הא בתלמיד חכם הא בעם הארץ.** ואביי מדלא משני הכי משמע לדידיה דאין חילוק בין תלמיד חכם לעם הארץ ואפי' בת"ח בעי שאלה מדרבנן: **והתניא הנודר בתורה וכו'.** פירוש והתניא בניחותא שיש חילוק בין ת"ח לעם הארץ:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהל' נדרים הל"ט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רד סעי' א:

ו ב מיי' שם פ"ב הל' יג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רה סעי' א:

ז ג ד ה מיי' פ' יב מהל' שבועות הל' ה ופ"א מהל' נדרים הל' כז סמג לאוין רמא רמב טוש"ע יו"ד סי' ריב:

מסורת הש"ס

(א) [לעיל יג.], (ב) לעיל יד. שבועות כ.,

תורה אור השלם

1. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַייָ אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבינא וכו' שאוכל לך אלא: (ב) בר"ן ד"ה אמר קרא וכו' ולאו למעוטא אלא כי היכי:

גליון הש"ס

גמ' הא בעם הארץ. ע' לקמן דף כ ע"א:

מוסף רש"י

לכדתניא איזהו איסר כו'. ללמדנו איסור עצמו על החפץ (מאירי בשמו, עי"ש).

פירוש הרא"ש

רבינא אמר הכי קתני כו'. לסימנא איצטריך לאשמועי' דבבשר חזיר לא בעי שאלה: **מנה"מ.** דבעינן דבר הנדור ולא דבר האסור: **אמר קרא איש כי ידור נדר לה'.** מאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם דריש ליה מלה' אע"ג דדרשי' ליה לקמן מלמד שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות תרוייהו שמעי' מינה דלא כתב חייל מדריש מידור נדר לומר שאינו בדבר הנדור לה' ומדריש נמי לא יחל דברו לומר אפי' אם הוא נודר בדבר שאסור לה' כגון שנשבע לו לעשות מצוה ונדר שלא יעשה הרי הוא בבל יחל דברו: **הא כתיב לאסור איסר.** דמשמע שאוסר עצמו בדבר האסור: **מיבעי' ליה לכדתניא איזהו נדר איסר האמור בתורה.** ומוקי לה בשבועות למתפיס בנדר כנדר דמי: **הא בת"ח.** שאינו רגיל בנדרים: **הא בע"ה.** שאינו נזהר מלידור והמתירו עליו כדי שלא יאסור את אשתו עליו: **והתניא.** בניחותא שחלקו בין ת"ח לעם הארץ ומיהו אין טעמים שוה דבעי נדר בתורה הוי טעמא דת"ח יודע דכיון דלא אמר כמה כתוב אבל עם הארץ קא מתפיס אבל עם הארץ אינו בקי בכל זה ואתי לזלזולי אפילו כי קא משתבע במה כתוב בה אבל במתני' ליכא לפרש שלא יקל ראשו בשאר נדרים דאם כן אפילו כבשר חזיר יהא צריך שאלה: